

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بمختمان در این بود که امام رضوان الله علیه در کتاب ولایت فقیه أدله ای برای وجوب تشکیل حکومت اسلامی اقامه می کنند و می فرمایند در صورت امکان بر فقهاء لازم است که اقدام کنند و دولت و حکومتی را بر اساس مبانی اسلام تشکیل بدهند و تأسیس کنند، از طرفی ما می دانیم که پیغمبر اسلام صلی الله علیه و آله منظورش بوجود آوردن یک امت منظم و قدرتمند بوده و یک امت قدرتمند و عزتمند به دو چیز محتاج است؛ اول به قانون اساسی یعنی باید قوانینی باشد که در کلیه ابعاد زندگی و وظیفه انسان ها را معین کرده باشد چه وظیفه فردی و چه وظیفه اجتماعی، دوم مجری آن قوانین یعنی لازم است که دولت آن قوانین اساسی را اجراء و عملی کند، در عبارت های عربی قوه تنفیذیه و تشریحیه و قضائیه ذکر شده یعنی هر حکومتی به این سه قوه محتاج است؛ اول قوه تشریحیه یا مقننه که از راه همان قانون اساسی برای مردم وظائفی را مشخص و معین می کند، دوم قوه تنفیذیه یا مجریه است که قوانین را اجراء می کند و سوم قوه قضائیه که در صورت بروز تخلف قضاوت می کند، امام رضوان الله علیه می فرماید اگر قانون اساسی باشد (که هست و از قرآن و اخبار اهل بیت علیهم السلام گرفته شده است) ولی مجری نداشته باشد آن جامعه و امت ناقص است پس یک امت و جامعه و حکومت کامل و متکامل و قدرتمند آن است که هم قانون و هم مجری داشته باشد و اسلام که دین کاملی است هر دو را در نظر گرفته است.

عرض کردیم که در قرون و اعصار مختلف مسئله ولایت فقیه در کتب فقهاء ما ذکر شده اما هیچکدام از آنها نتوانستند آن را عملی کنند و حکومت اسلامی تشکیل بدهند و این توفیق فقط برای امام رضوان الله علیه فراهم شد که توانست یک حکومت اسلامی را تأسیس کند البته برای فقهاء ما موانعی بوده که نتوانستند این کار را انجام بدهند که وارد بحث نمی شویم علی ای حال امام رضوان الله علیه أدله ای اقامه کرده برای وجوب تأسیس حکومت اسلامی یعنی بر فقیهی که متمکن باشد

واجب است که حکومت اسلامی تشکیل بدهد و فعلاً بحث ما نیز در همین است.

امام رضوان الله علیه در چند جا به آیه ۵۹ از سوره نساء استدلال کرده: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَ أَطِيعُوا الرَّسُولَ وَ أُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ﴾^۱ این آیه دلالت دارد بر اینکه اطاعت خدا و پیامبر و اولی الامر بر مسلمانان لازم است و امام رضوان الله علیه کلمه اولی الامر را بر حاکم اسلامی و متصدیان حکومت اسلامی حمل کرده است (صحیفه نور جلد ۹ صفحه ۳۳۶، دفتر تبیان جلد ۴۵ صفحه ۵۲).

امر در لغت دو معنی دارد؛ یک امر در مقابل نهی است که جمعش می شود اوامر، یک امر به معنی شأن و کار است مثلاً گفته می شود "امرک عجیب"، اولی نوعاً به اوامر در مقابل نواهی جمع بسته می شود و دومی به امور جمع بسته می شود مانند "وینبغی تنبیه علی امور" و اولی الامر نیز در این آیه به معنی شأن و کار است نه به معنی امر در مقابل نهی بنابراین خداوند متعال در آیه فرموده کسانی از شما که شأن و خصوصیت و ویژگی دارند باید اطاعت شوند، امام رضوان علیه می فرماید این آیه بر تشکیل حکومت اسلامی دلالت دارد زیرا خداوند متعال فقط فرمان بری و اطاعت امر از این سه طائفه یعنی الله و رسول و اولی الامر را بر تمام امت واجب کرده و چون بر تمام امت واجب کرده ناچار فقط باید یک حکومت و تشکیلات اسلامی سر کار باشد و إلا حرج و مرج لازم می آید.

امام رضوان الله علیه دوم شهریور سال ۵۸ در اول شوال به مناسبت عید فطر در قم بین اقشار مختلف مردم و بیشتر اهل کردستان صحبت کردند و باز همین آیه شریفه را خواندند و فرمودند "اولی الامر منکم" همین حکومت اسلامی است که ما تشکیل دادیم و خداوند متعال اطاعت از آن را واجب کرده است، بنابراین یکی از أدله ی امام رضوان الله بر وجوب اقامه حکومت اسلامی بر فقیه و وجوب اطاعت مردم از آن همین آیه شریفه می باشد.

خوب و اما آیه دیگری که امام رضوان الله علیه به آن استدلال کرده آیه ۵۸ از همین سوره نساء می باشد که قبلاً در اول بحث ولایت فقیه نیز به این آیه تمسک کرده بودند: ﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ

^۱ سوره نساء، آیه ۵۹.

یکی از بحثهای بسیار مهم این است که "اولی الامر" چه کسانی هستند؟ سنی ها در اینجا خیلی با ما اختلاف دارند، آیه الله طباطبائی اعلی الله مقامه در جلد ۴ تفسیر المیزان اقوال مختلف اهل سنت را خصوصا از تفسیر المنار که خیلی با شیعه مخالف است نقل کرده و فرموده سنی ها می گویند مراد از اولی الامر اهل حل و عقد و علماء و أمراء و سرایا و حتی اهل حل و عقد در هر امری مثل تجارت و زراعت و صنعت که واجب است از آنها اطاعت شود می باشد، در تفسیر مجمع البیان ذکر شده که اگر اینطور قائل شویم خیلی اختلاف ایجاد می شود زیرا مثلا عربستان سعودی اهل حل و عقد دارد و همین طور دیگر کشورها و حکومت ها و حتی یزید و معاویه و امثال ذلک نیز برای خودشان اهل حل و عقدی داشته اند بنابراین چندین اشکال به این حرف وارد است؛ اول اینکه لازم می آید که بین امت اختلافات فراوانی بوجود بیاید زیرا امت واحد است ولی حکومت های مختلفی در سرزمین های مختلف وجود دارد که تمام آنها اهل حل و عقدی دارند و اگر اینطور باشد پس یعنی خداوند متعال امر کرده به یک چیزی که اختلاف آفرین است، دوم اینکه اینها بعد از الله و رسول ذکر شده لذا همانطور که امر اطیعوا الله و اطیعوا الرسول اطلاق دارد و مطلقا باید اطاعت شوند اولی الامر نیز اطلاق دارد یعنی باید مطلقا اطاعت شوند.

بقیه بحث بماند برای فردا إن شاء الله تعالی ... .

والحمد لله رب العالمین و صلی الله علی

محمد و آله الطاهرین

أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَتَ إِلَىٰ أَهْلِهَا وَإِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ أَنْ تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ إِنَّ اللَّهَ نِعِمَّا يَعِظُكُمْ بِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ سَمِيعًا بَصِيرًا^۲ البته به ضمیمه آیه بعد که خواندیم: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَ أَطِيعُوا الرَّسُولَ وَ أُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ﴾^۳، در تفسیر این دو آیه بین ما و اهل سنت خیلی اختلاف و بحث وجود دارد، ظاهر آیه این است که هرکس امانتی به شما سپرد آن را به صاحبش برگردانید و ظاهرش امانت مالیه می باشد و اهل تسنن نیز همین طور معنی و تفسیر کرده اند، تفاوت زیادی بین مفسرین ما و اهل تسنن وجود دارد ما برخلاف آنها به اخبار اهل بیت علیهم السلام نظر داریم، در تفسیر برهان جلد ۲ صفحه ۲۴۹ تا ۲۵۸ پانزده روایت از حضرت باقر و صادق و رضا علیهم السلام ذکر شده که در همه آنها امانت را به امامت تفسیر کرده اند، هر امامی وظیفه داشته وقتی که می خواهد از دنیا برود امامت را به امام بعد از خودش منتقل کند، اسلحه و کتب و صحف و معارفی بوده که همه را به امام بعد از خودش منتقل می کرده، روایات ما می گویند مراد از ادای امانت که در آیه مذکور ذکر شده آن خصائص و اشیاء و ویژگی هائی است که خداوند امر کرده امام قبل به امام لاحق بدهد.

امام رضوان الله علیه بعد از ذکر آیه مذکور می فرماید امانات همان حکومت و ولایت و امامت می باشد که باید به اهلش که شایستگی دارد داده شود یعنی هر امامی به امام بعد از خودش منتقل کند و بعد از انتقال باید با عدل نسبت به مردم برخورد کند، این دو مورد مربوط به حاکم و امام بود و اما بعد از ذکر این دو مورد بلافاصله در آیه بعد وظیفه مردم بیان شده: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَ أَطِيعُوا الرَّسُولَ وَ أُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ﴾^۴، بنابراین ما بر اساس روایاتمان این دو آیه را اینطور تفسیر می کنیم، البته در تفسیر برهان سه روایت ذکر شده که در آنها گفته شده مراد از اولی الامر اهل بیت علیهم السلام هستند ولی امام رضوان الله علیه آن را اعم از اهل بیت علیهم السلام و کسانی که کار اهل بیت را ادامه می دهند یعنی فقهاء عدول گرفته است فلذا ایشان از این دو آیه حکومت اسلامی به بیانی که عرض شد را استفاده کرده است.

^۲ سوره نساء، آیه ۵۸.

^۳ سوره نساء، آیه ۵۹.

^۴ سوره نساء، آیه ۵۹.